

**Нацрт Локалног акционог
плана за запошљавање Рома и
Ромкиња за период 2025. до
2029. године**

Локални акциони план за запошљавање Рома и Ромкиња 2025-2029. године

Запошљавање Рома и Ромкиња има дубоке економске, социјалне и културне импликације, не само за припаднике Ромске заједнице, већ и за шире друштво. Овај процес је кључан за њихово економско осамостаљивање, оснаживање, као и за превазилажење дубоко укорене дискриминације која их дуго прати. Као једна од теже запошљивих категорија становништва, Роми и Ромкиње се суочавају са многим изазовима на путу ка професионалном остварењу. Образовање и запослење су два основна елемента која су кључна за побољшање њиховог друштвеног статуса и интеграцију у шире друштво.

Економска самосталност је један од најважнијих услова за пуно оснаживање и интеграцију Рома и Ромкиња. Кроз запослење, они добијају прилику да побољшају своје материјалне услове, али и да стекну нова знања и вештине, које им омогућавају да самостално управљају својим животом. Ово је посебно важно за жене из Ромске заједнице, које често трпе двоструку дискриминацију, и на основу етничке припадности и на основу пола.

Запослење им омогућава да избегну социјалну изолацију и оснажи их да учествују у јавном животу своје заједнице. Економски независни Роми и Ромкиње имају већу контролу над својим животом, могу да доносе важне одлуке које се тичу њихових породица и професионалне каријере. Финансијска независност даје им могућност да пруже боље услове за образовање и развој својој деци, што директно доприноси прекиду циклуса сиромаштва који их често прати генерацијама.

Запошљавање Рома има и шире друштвене користи. Ромска заједница може значајно допринети економском развоју локалних заједница у којима живе. Роми често имају велики потенцијал у областима као што су занатство, уметност, пољопривреда и трговина. Преко запошљавања, ове вештине могу бити искоришћене и развијене, чиме се отварају могућности за нове генерације Рома, да постану продуктивни и уважени чланови друштва.

Дискриминација је један од највећих изазова с којима се Роми и Ромкиње суочавају при покушају да се запосле. Предрасуде према њима дубоко су укорене у многим друштвима и често се манифестују кроз мањак прилика за образовање, неједнак приступ тржишту рада и маргинализацију у јавном и социјалном животу. Често се сматра да су Роми "несигурни" радници, "непоуздани" или "необразовани", што доводи до тога да послодавци избегавају да их запошљавају. Међутим, кроз запошљавање, ови стереотипи могу бити разбијени. Када послодавци пруже шансу Ромима и Ромкињама да покажу своје радне способности, то често доводи до промене њиховог мишљења и ставова. Послодавци могу видети да су Роми способни, вредни радници који доприносе продуктивности предузећа. На овај начин се дискриминација на радном месту постепено смањује, а запослени Роми постају позитивни примери у својим заједницама.

Једна од кључних мера у борби против дискриминације је едукација и подизање свести шире јавности. Државне институције и организације цивилног друштва треба да организују кампање и едукативне програме усмерене на разбијање предрасуда према Ромској заједници. Послодавцима је потребно обезбедити подршку и подстицаје за запошљавање Рома, кроз финансијске субвенције, пореске олакшице и програме за интеграцију на радном месту. Роми и Ромкиње се често налазе у групама теже запошљивих категорија становништва. Сиромаштво, недостатак образовања, као и социјална и институционална дискриминација, само су неки од фактора који отежавају њихову позицију на тржишту рада. Поред тога, у многим случајевима, припадници ромске заједнице немају приступ основним ресурсима који су потребни за успешну каријеру, као што су мрежа контаката, професионална подршка или прилика за обуку и преквалификацију.

Због свега овога, неопходно је пружити додатну подршку овој популацији кроз разне програме и мере. Програми стручног усавршавања могу помоћи Ромима да стекну нова знања и вештине које су потребне на савременом тржишту рада.

Посебан фокус треба ставити на оне области у којима постоји мањак радне снаге, што би омогућило да Роми и Ромкиње лакше пронађу посао.

Важну улогу имају програми менторства и саветовања. Ментори који имају искуства у одређеним професијама могу помоћи Ромима и Ромкињама да се снађу у професионалном свету, развију своје вештине и боље разумеју како функционише тржиште рада. Саветовање о избору каријере и тражењу посла може бити од велике помоћи, посебно младим Ромима који тек ступају на тржиште рада.

Образовање има кључну улогу у повећању запослености Рома и Ромкиња. Истраживања показују да низак ниво образовања значајно ограничава могућности за запошљавање и друштвену мобилност ове популације. У многим случајевима, ромска деца напуштају школу у раном узрасту, што директно утиче на њихове шансе да се запосле и остваре успешне каријере. Због тога је неопходно уложити додатне напоре у побољшање приступа образовању за ромску популацију. Програми стипендирања, као и специјални програми за подршку ромским ученицима и студентима, могу значајно допринети да они заврше своје школовање и стекну квалификације које су неопходне за учешће на тржишту рада. Увођење програма бесплатног додатног образовања или обуке може такође бити користан начин да се премости јаз између формалног образовања и захтева савременог тржишта рада. Поред тога, важна је улога невладиних организација, државних институција и приватних компанија у подстицању образовања ромске популације. Ове институције могу понудити стажирање, обуке и праксе које ће омогућити младим Ромима да стекну прво радно искуство и тако олакшају њихов улазак на тржиште рада.

Овакав приступ омогућава стварање позитивних примера и рушење предрасуда о радним способностима ромске популације.

Запошљавање не само да доприноси економској независности, већ и поспешује друштвену укљученост Рома и Ромкиња. Укључивањем на тржиште рада, Роми постају активни учесници у друштву, што им омогућава да успоставе нове друштвене мреже и односе. Они не само да доприносе економији, већ се и њихов глас боље чује у јавном животу.

Запослени Роми имају прилику да утичу на позитивне промене у својим заједницама. Они постају примери успешне интеграције, руше стереотипе и доприносе изградњи поверења између ромске заједнице и већинског становништва. Овај процес такође поспешује

интеркултурални дијалог, што је посебно важно у друштвима где постоје историјске тензије између различитих етничких група.

Важно је напоменути да запошљавање Рома у јавним институцијама и државним органима може бити кључан фактор за њихову друштвену укљученост. Када су Роми заступљени у важним институцијама, њихов глас и интереси постају видљивији, што доприноси бољем разумевању њихових проблема и потреба.

Држава и друштво имају кључну улогу у креирању услова који ће подстицати запошљавање Рома и Ромкиња. Пре свега, потребно је развијати и спроводити свеобухватне и инклузивне јавне политике које се фокусирају на њихову интеграцију на тржиште рада. Ово укључује како стратегије за унапређење образовања и струковног усавршавања, тако и конкретне мере које ће мотивисати послодавце да запошљавају припаднике ромске заједнице.

Важно је подржати и развој предузетништва међу Ромима. Програми који омогућавају приступ повољним кредитима, грантовима и обукама за вођење малих бизниса могу помоћи Ромима да започну сопствени посао и постану предузетници. Овај приступ не само да ће допринети њиховој економској независности, већ ће и омогућити стварање нових радних места за друге припаднике ромске заједнице.

Невладине организације такође имају важну улогу у подршци запошљавању Рома и Ромкиња. Оне могу пружати различите облике подршке, као што су правна помоћ у случајевима дискриминације на радном месту, обуке за побољшање професионалних вештина, као и менторске програме који ће помоћи младима да се припреме за тржиште рада.

Док је запошљавање Рома генерално изазовно, ситуација за Ромкиње је додатно сложена због дубоко укорене неједнакости унутар ромске заједнице, али и у ширем друштву. Због патријархалних ставова и обичаја, Ромкиње често немају једнаке могућности за образовање и професионални развој као мушкарци из њихове заједнице. Веома је важно да се родна равноправност постави као један од основних приоритета у програмима запошљавања и образовања. Образовање женских чланова ромске заједнице је кључно за њихово оснаживање и интеграцију.

Посебна пажња треба бити посвећена креирању услова који ће омогућити Ромкињама да балансирају између професионалног живота и породичних обавеза. Програми који укључују флексибилно радно време, омогућавање радног ангажовања од куће или подршка у обезбеђивању вртића за децу могу бити од велике помоћи.

Запошљавање Рома и Ромкиња представља један од кључних фактора за њихово економско осамостаљивање, оснаживање и друштвену интеграцију. Кроз активно укључивање на тржиште рада, они добијају прилику да превазиђу сиромаштво и дискриминацију, побољшају своје животне услове и постану равноправни чланови друштва. Држава, организације цивилног друштва и послодавци морају заједно радити на развоју инклузивних политика и програма који ће подржати образовање и запошљавање Рома. Поред тога, потребно је обезбедити мере које ће посебно подржати Ромкиње и омогућити им равноправан приступ образовању и послу. Само заједничким напорима може се постићи стварна друштвена укљученост и економска стабилност за ову рањиву популацију.

Локални акциони план за запошљавање (ЛАП) Рома и Ромкиња у граду Ваљево представља важан инструмент који има за циљ да се систематски реше изазови са којима се ова популација суочава у области запошљавања. Овај план пружа оквир за координисане акције локалних власти, јавних институција, невладиних организација и приватног сектора, са циљем интеграције Рома и Ромкиња на тржиште рада. Ваљево, као средина са значајном ромском популацијом, има потребу за свеобухватним приступом који ће омогућити економско оснаживање ове заједнице и смањење њихове маргинализације.

Израда и имплементација ЛАП-а је кључна јер омогућава конкретан оквир за решавање једног од највећих проблема са којима се суочава ромска заједница – недостатка адекватног запослења. ЛАП представља прецизан сет мера и активности које треба да се спроведу на локалном нивоу како би се побољшале шансе Рома и Ромкиња за запошљавање.

Овај план укључује различите мере које су усклађене са потребама тржишта рада, као и са специфичним потребама ромске популације.

Примарни циљ ЛАП-а је побољшање приступа тржишту рада за Роме и Ромкиње кроз различите програме, као што су обуке за стицање нових вештина, подстицање запошљавања кроз субвенције и стварање програма за samozapošljavanje.

Једна од највећих препрека са којима се Роми и Ромкиње суочавају на тржишту рада је дискриминација. ЛАП може да има важну улогу у превазилажењу дискриминације кроз развој антидискриминационих политика на локалном нивоу. Успешна имплементација оваквих мера може смањити предрасуде послодаваца према запошљавању Рома и Ромкиња, чиме ће се повећати њихова видљивост и учешће у локалној економији.

Поред тога, важан аспект ЛАП-а је едукација и подизање свести шире јавности о значају запошљавања Рома и Ромкиња, не само у смислу економског развоја, већ и као начина за смањење друштвене искључености и јачање интеркултуралног дијалога. Кроз медијске кампање и локалне пројекте, ЛАП може допринети смањењу стигме и предрасуда које се везују за ромску популацију.

Кључни део сваког ЛАП-а је образовање и стручно усавршавање. Роми и Ромкиње често имају ниску образовну структуру, што их ставља у неповољан положај на тржишту рада. ЛАП у Ваљеву мора да обухвати програме који ће омогућити овој популацији да стекне потребне квалификације и вештине како би постали конкурентнији на тржишту рада.

Програми стручног усавршавања који су прилагођени тржишту рада могу значајно побољшати шансе Рома и Ромкиња да нађу запослење у секторима који су у Ваљеву у експанзији, као што су индустрија, грађевинарство, занатство и услуге. Поред тога, важно је развити програме дуалног образовања који омогућавају младим Ромима да истовремено уче и раде, чиме стичу неопходно радно искуство и унапређују своје шансе за стално запослење.

ЛАП у Ваљеву треба да укључи и мере које ће подстаћи предузетништво међу Ромима и Ромкињама. Предузетништво је један од начина да се Роми оснаже економски и стекну независност. Локалне власти, у сарадњи са различитим институцијама и невладиним организацијама, треба да пруже подршку у виду грантова, обука и менторства за Роме који желе да започну сопствени посао.

Осим финансијске подршке, важно је обезбедити и обуке за управљање бизнисом, маркетинг и финансијско планирање, како би ромски предузетници могли успешно да воде своје послове. Ова врста подршке може значајно допринети стварању одрживих и успешних предузећа у ромској заједници.

Запошљавање има директан утицај на смањење сиромаштва и повећање социјалне укључености Рома и Ромкиња. Кроз ЛАП у Ваљево, могу се креирати програми који ће омогућити ромској популацији да пређу из неформалне у формалну економију, чиме ће им се обезбедити права на социјалну и здравствену заштиту.

Социјална укљученост подразумева и омогућавање приступа јавним услугама, као што су здравствена заштита, образовање и становање. ЛАП може да помогне у стварању мреже подршке која ће омогућити Ромима и Ромкињама да лакше приступе овим услугама, што ће им значајно унапредити квалитет живота.

Успешна имплементација ЛАП-а зависи од успостављања широке мреже сарадње између различитих актера на локалном нивоу. Локалне самоуправе, невладине организације, образовне институције, послодавци и ромска заједница морају блиско сарађивати како би се мере ЛАП-а ефикасно спровеле.

Партнерства између јавног и приватног сектора су такође од великог значаја. Приватни сектор може бити кључан у креирању нових радних места за Роме и Ромкиње, а локалне власти могу обезбедити подстицаје и субвенције како би мотивисале компаније да запосле припаднике ове заједнице.

Израда и имплементација Локалног акционог плана за запошљавање Рома и Ромкиња у Ваљево представљају кључне кораке ка решавању проблема ове популације у области запошљавања. Кроз свеобухватан и добро осмишљен приступ, ЛАП може допринети побољшању њихових економских и социјалних услова, као и интеграцији у шире друштво.

Овај план не само да ће омогућити бољи квалитет живота за ромску заједницу, већ ће и допринети укупном развоју града Ваљева.

Национална служба за запошљавање има рзличите облике подршке овој популацији. Кроз позиве за подршку дугорочно незапосленим лицима у оквиру пројекта „Имплементација иновативних мера активног запошљавања и приступа за повећање интеграције дугорочно незапослених, младих, жена, особа са инвалидитетом и теже запошљивих група на тржишту рада“ – ИПА 2020 у 2024. години запослен је велики број Рома у Србији.

Према подацима Националне службе за запошљавање, филијале у Ваљеву, Роми представљају категорију теже запошљивих лица и имају предност у остваривању права и услуга ове институције.

Национална служба за запошљавање, Филијала у Ваљеву, нуди Ромима следеће могућности за лакши приступ тржишту рада:

- 1 • Саветодавни рад,
- 2 • Подршка у samozапошљавању,
- 3 • Ново запошљавање лица из категорије теже запошљивих лица,
- 4 • Подршка у функционалном образовању одраслих,
- 5 • Програм за риправнике,
- 6 • Стручна поракса,
- 7 • Моја прва плата,
- 8 • Специјалне обуке,
- 9 • Обуке на захтев послодавца,
- 10 • Информативно саветодавне обуке.

Извор: Национална служба за запошљавање, Филијала у Ваљеву.

Национална служба за запошљавање, Филијала у Ваљеву, наводи да не постоје специфичне мере само за Роме, али да као категорија лица која теже налазе посао имају предност у доступности услуга.

Број становника који се изјашњавају као припадници Ромске националности је 89.

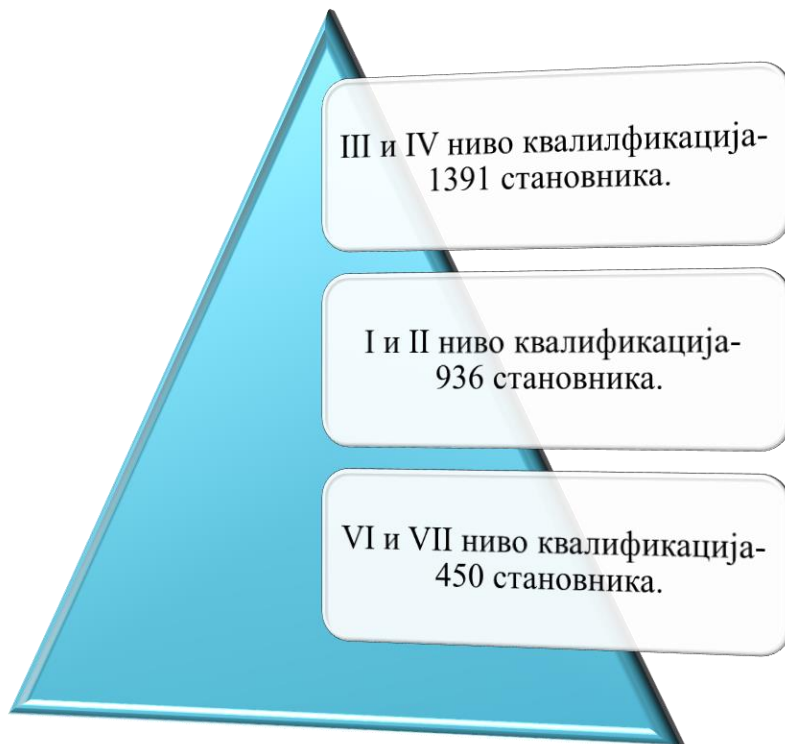
Жене чине велики узорак од 1584 становника.

Број незапослених лица прена НСЗ у Ваљеву 2777.

Извор: Национална служба за запошљавање, Филијала у Ваљеву.

Структура незапослених лица НСЗ у Ваљеву према нивоу образовања:

Извор: Национална служба за запошљавање, Филијала у Ваљеву.

Велики број незапослених лица чине особе млађе животне доби, 369 становника је млађе од 30 година старости, према подацима којима располаже Национална служба за запошљавање, Филијала у Ваљеву.

Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији до 2025. године, обухвата бројне предикторе који се односе на остваривање права на рад и запослење, чијом применом се омогућава већа могућност за запослење припадника ове популације.

ПРИОРИТЕТНЕ ОБЛАСТИ:

- Повећање конкурентности Рома на тржишту рада,
- Број Рома и Ромкиња који су засновали радни однос,
- Оснаживање Рома да унапреде своје капацитете за тражење посла.

Мониторинг и евалуација

У циљу праћења и вредновања примене ЛАП-а, Градска управа Ваљево може формирати Радну групу састављену од пет до седам интерних и екстерних чланова. Састав, мандат и начин рада Радне групе ће се регулисати посебним актом о њеном раду који ће донети Градоначелник. Праћење реализације ЛАП-а ће се одвијати на годишњем нивоу на основу, достављених извештаја сваког актера о реализацији активности које су биле предвиђене акционим планом за одређену годину, повремених посета представника Радне групе за праћење и вредновање примене ЛАП-а на радним састанцима а у вези са коришћењем средстава из буџета, очекиваних резултата индикатора остварености резултата, комуникације представника Радне групе за праћење и вредновање са корисничким групама. Резултати праћења ће бити укључени у годишњи извештај Радне групе о примени ЛАП-а. У изради овог извештаја активну подршку Радној групи пружаће Одељење за друштвене делатности града Ваљева. Годишњи извештај ће бити основа и за евентуалне корекције ЛАП-а у будућем периоду његове примене, уколико се на основу извештаја Радне групе, заузме такав став. На крају периода примене ЛАП-а, обавиће се финална евалуација. Финална евалуација ће се обавити на основу: годишњих извештаја о праћењу примене ЛАП-а; фокус група, дискусионих група и друго, са представницима свих актера и са корисницима услуга као и свих релевантних предиктора. Одељење за друштвене делатности ће поднети Градоначелнику финални извештај о вредновању (евалуацији) остварености ЛАП-а, месец дана пред истек овог документа.

Специфични циљ 1: Унапредити конкурентност Рома на тржишту рада					
Мера 1.1.: Унапредити компетенције Рома за проналазак посла					
Активност	Временски оквир	Индикатори учинка	Тело задужено за имплементацију	Извор финансирања	Мониторинг и евалуација
Едукација Рома и Ромкиња за израду радне биографије и аплицирање на отворене позиције за заснивање радног односа	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
Едукација Рома о могућностима претрага извора огласа за послове доступне у локалној заједници	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево

Похађање специфичних курсева у области каријерног вођења	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
Похађање специјализованих обука и унапређење пословних компетенција	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево

Специфични циљ 2: Подизање нивоа мотивације Рома за проналазак посла и заснивање радног односа					
Мера 2.1.: Унапредити ниво мотивације Рома за проналазак посла					
Активност	Временски оквир	Индикатори учинка	Тело задужено за имплементацију	Извор финансирања	Мониторинг и евалуација
Информисање Рома и Ромкиња о покренутим програмима, Моја прва плата и Приправништво.	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево

Промовисање укључивања Рома у програме и мере активне политике запошљавања	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
Информисање Рома и Ромкиња за програме додатних обука и бенефитима фуункционалног образовања одраслих са незапочетом или непотпуном основном школом	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО, ОШ Десанка Максимовић	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево, Школска управа Ваљево
Обезбедити приступ семинарима и програмима који се баве вештинама које подстичу запослење теже запошљивих категорија становништва	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево

Специфични циљ 3: Унапређење запослења Рома у јавном сектору					
Мера 3.1.: Унапредити број Рома запосленим у јавном сектору					
Активност	Временски оквир	Индикатори учинка	Тело задужено за имплементацију	Извор финансирања	Мониторинг и евалуација
Укључивање незапослених Рома и Ромкиња у програм јавних радова	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
Запошљавање Рома у јавном сектору у процентуалном односу са укупним становништвом у заједници	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево

Специфични циљ 4: Унапређење запослења Рома у приватном сектору					
Мера 4.1.: Унапредити број Рома запосленим у приватном сектору					
Активност	Временски оквир	Индикатори учинка	Тело задужено за имплементацију	Извор финансирања	Мониторинг и евалуација
Укључивање незапослених Рома и Ромкиња у запослење у друштвено одговорним фирмама уз доделу субвенција послодавцима	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
Промоција значаја друштвене одговорности за запошљавање Рома и Ромкиња	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево

Специфични циљ 5: Превенција дискриминације Рома на тржишту рада					
Мера 5.1.: Едукација послодаваца о значају превенције дискриминације Рома као потенцијалних ангажованих радника					
Активност	Временски оквир	Индикатори учинка	Тело задужено за имплементацију	Извор финансирања	Мониторинг и евалуација
Едукација послодаваца о превенцији дискриминације Рома на тржишту рада	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
Подизање нивоа свести јавности о значају превазилажења предрасуда о Ромима као „несигурним“ или необразованим радницима	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево

Подршка Ромима повратницима из иностранства	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
---	-----------	-----------------------	--	--------------------	-----------------------

Специфични циљ 6: Економско оснаживање Рома кроз самозапошљавање и подршка НВО					
Мера 6.1.: Економско оснаживање Рома и социјална инклузија					
Активност	Временски оквир	Индикатори учинка	Тело задужено за имплементацију	Извор финансирања	Мониторинг и евалуација
Едукација Рома и Ромкиња о могућностима покретања сопственог бизниса	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево

Подршка у оснивању сопственог предузећа	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
Подршка у оснивању Ромских НВО	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
Подршка у регистрацији и вођењу пољопривредног газдинства	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО, Ресорно Министарство	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево

Подршка запошљавању Рома са инвалидитетом и сарадња са Каријерним центром за особе са инвалидитетом Каритаса	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
Подстицај да Роми учествују у позивима за пројекте, грантове и средства локалних, националних и међународних организација	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Национална служба за запошљавање, НВО, ЕУ, GIZ	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево